

Mezinárodní poštovní právo

Světové hospodářské právo 2012

Zárodky moderní pošty v 18. století

- Moderní poštovní služba v jednotlivých evropských státech vzniká v 17. a 18. století.
- Vedle soukromých doplňkových aktivit je všude organizovaná jako veřejná služba pod dozorem státu k plnění jeho úředních úkolů: objevuje se státní pošta monopolizovaná koncesovaná soukromá pošta.
- Státy pověřují pošty určitými úkoly (autoritativní doručování) a stanovují základní standardy poštovní dopravy.
- Množství přepravovaných dopisů a balíčků je přitom nízké ve srovnání s pozdější kapacitou pošt.

Modernizace v 1. polovině 19. století

- Od 40.let 19.století poštovní obrat narůstá, což si žádá paušalizaci vnitrostátních poštovních sazeb - poštovního.
- Zavádí se rovněž placení předem (do té doby běžné placení odesílatelem i příjemcem).
- Za tímto účelem se zavádějí poštovní známky jako doklad o zaplacení poštovního (Velká Británie).

Historie – decentralizovaná mezinárodní pošta

- Od 18.století státy, resp. pod jejich patronací státní a polostátní poštovní správy uzavírají mezinárodní smlouvy (resp. smlouvy mezinárodní soukromé – teoretický problém se státností pošty) o mezinárodní poštovní přepravě.
- Běžnou úpravou byla oddělená úhrada poštovního odesílatelem odběrní poště a příjemcem dodací poště.
- Případný tranzit se zabezpečoval výběrem a zprostředkováním úhrady tranzitním poštám odběrní nebo dodací poštou.

Dvoustranné poštovní úmluvy

- Později se objevují sjednocené dvoustranné tarify s předem sjednaným rozúčtováním, pročež se poštovní smlouvy doplňují o clearingové mechanismy.
- V polovině 19.století zaplavuje Evropu a Ameriku nepřehledná síť poštovních úmluv.

Univerzalizace mezinárodní pošty

- Úsilí o centralizaci mezinárodního poštovního styku počíná v 50.letech 19.století.
- Od roku 1863 probíhá mezinárodní poštovní konference, jež ústí v založení Obecné poštovní unie, později Světové poštovní unie – Universal Postal Union (UPU) v roce 1874. Vzniká mezinárodní organizace (původně 22 členských států) se sídlem ve švýcarském Bernu.

Principy univerzalizace pošty

- Kodifikují se pravidla pro mezinárodní poštovní styk, zavádí se svoboda tranzitu,
- Odstraňují se tranzitní poplatky, dopisy jsou předplacené, počet poštovních sazeb zahraničního poštovního sjednaných dvoustranně se redukuje z tisíce na jednu dle rozhodnutí každé dodací pošty.
- Filozofickou rovinu má proklamace “jednotného světového poštovního prostoru”.

Význam pošty v 19. a 20. století

- V druhé polovině 19.století a po celé 20. Století hrála pošta výraznou hospodářskou a společenskou roli, což přimělo státy k silné ingerenci do poštovních poměrů a k dotování pošty.
- Od toho se dnes odstupuje mj. s ohledem na růst významu telekomunikačních služeb.

UPU dnes

Počet členů UPU v podstatě vždy odpovídá počtu členů mezinárodního společenství. Dnes činí 189. Po roce 1945 se UPU stává odbornou organizací v systému OSN.

Rozhodování o nových členech (kvalifikovaná většina) umožňuje členství státům, které nejsou všeobecně uznávány. Autonomní nebo zvláštní území nezískávají státu členů, zastupují je metropole. Úřední jazyky angličtina a francouzština.

Orgány UPU

- Základním orgánem je Poštovní kongres (Postal Congress), složený ze zplnomocněných zástupců členských států (ministři obecní či zvláštní, poštovní ředitelé atd.). Ten rozhoduje o základních dokumentech: působí jako mezinárodní konference pro sjednávání mezinárodních smluv v oblasti poštovníctví: Ústavy UPU a materiálního práva. Schází se jednou za pět let vždy v jiném státě. Rozhoduje o dalších orgánech a o zásadách rozpočtování. Hlavním orgánem mezi kongresy je Správní rada (Council of Administration), složená z předsedajícího státu (vždy stát hostící předcházející kongres) a dalších 40 členských států – státní, nikoli osobní členství. . Rozhoduje o legislativě na základě zmocnění mezinárodního poštovního práva a též rozhoduje o předběžném právu, jež reaguje na aktuální vývoj. Posiluje se tendence k přenášení legislativní pravomoci na tento orgán. Vedle toho rozhoduje o hospodaření UPU a o administrativních orgánech. Těmi jsou Council of Postal Operations (40 členských států, pomocně-technická funkce) a International Bureau, jež zabezpečuje spolupráci mezi poštovními správami resp. příslušnými členskými státy, zabezpečuje technickou pomoc a rozhoduje mezistátní spory a spory mezi správami. Zajišťuje rovněž rozúčtování poštovního v souvislosti s mezinárodním poštovním stykem (v omezené míře). Financování organizace se děje prostřednictvím příspěvků členských států (žádná zátěž mezinárodní poštovní přepravy).

Na půdě UPU vznikají od roku 1931 Restricted Unions, užší sdružení států na základě vícestranných dohod pro regionální nebo odvětvové účely. V rámci nich se může poskytovat vyšší standard pro veřejnost (otázka rozpadu jednotného standardu).

Universal postal Convention

- Základem práva je Ústava UPU, na níž navazují další mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členskými státy, zejména Universal Postal Convention (Světová poštovní úmluva). Vedle toho státy sjednávají též další mnohostranné úmluvy (není však povinnost všech členů UPU přistoupit). Ústava a úmluva jsou předmětem pravidelných revizí na jednotlivých poštovních kongresech. Poslední úmluva je Vídeňská (1964), revidovaná např. v Rio de Janeiro (1979), Soul (1994), Peking (1999).
- Současně platná úprava je od 1.1.2001. Revize během kongresů jsou též možné hlasováním států per-rollam, odmítnutí je třeba učinit výslovně (presumpce souhlasu). Vzhledem ke své stoleté existenci se mezinárodní poštovní právo považuje za obyčejové.
- Přímá použitelnost a přednost mezinárodního poštovního práva je obecně uznávaná (vnitrostátní právní předpisy jej obvykle inkorporují či dochází k faktické akceptaci).
- S ohledem na nutnost univerzální, často transformované úpravy, se k úmluvě připojuje poměrně mnoho výhrad a jednostranných deklamací jednotlivých států. Na smluvní právo navazují konkretizační právní předpisy (regulations).

Vnitrostátní nepřímý účinek

- Mezinárodněprávní úprava mezinárodního poštovního styku má konečně také poměrně výrazný vliv na úpravu vnitrostátní, Přestože na ni právně nedopadá.
- Nemožnost z praktických důvodů oddělit poštovní provoz mezinárodní a vnitrostátní)
-

Záběr mezinárodního poštovního práva

- Základní pozornost se věnuje dvěma základním poštovním službám: přepravě dopisů (prostých, pojištěných, doporučených (registrovaných)) a přepravě poštovních balíků.
- Další služby jsou zejména peněžní (kontrola plateb a kapitálových pohybů) a speciální poštovní služby (EMS atd.).
- Jsou stanovena pravidla pro rozlišování jednotlivých druhů dopisů (pohlednice, dopisnice podle hmotnosti, balíčků atd.).

Udržování poštovního styku

- Mezinárodní poštovní styk udržují všechny státy trvale.
- V mimořádných okolnostech však dochází k přerušení styku a tranzitu, válčící strany zavádějí cenzuru pošty a omezení tranzitu.

Volný tranzit

- Poštu si předávají všechny poštovní správy mezi sebou nediskriminačně a bez tranzitních poplatků nebo dokonce tranzitních cel, tranzitovaná pošta nesmí být předmětem kontroly nebo cenzury (s výjimkou války).

Předplacení poštovního

- Frankování pošty (affranchissement) musí proběhnout předem, nedostatečně vyplacené dopisy se vracejí odesílateli, jen mimořádně příjemci.

Přerozdělování výnosu z poštovního

- Do 60.let se přerozdělování odmítalo (non-apportionment) na základě předpokladu, že výměna je srovnatelná, přebytek na straně dodání se považoval za kulturní obohacení, teprve později prosadily státy s přebytkem dodání právo na náhradu salda.
- To se následně vyvinulo v poměrně komplikovaný systém plateb mezi poštou odesílací a poštou dodací, popř. poštami tranzitními. Hradí se však jen salda. Dnes stanoveny v SDR maximální sazby tranzitního a dodacího poštovního, to se však primárně určuje na základě vnitrostátních poštovních sazeb (nediskriminace).
- Tato úprava však má být nahrazena systémem dvoustranných a mnohostranných detailních paušálních ujednání o cenách. Úprava je rozdělena na úpravu pro dopisy (podle jednotlivých typů a velikostí) a pro balíčky.

Poštovní sazby

- Zásadou je jedna sazba poštovního pro mezinárodní poštu, nicméně vytvářejí se v rámci Restricted Unions oblasti se sníženými až národními sazbami. Za obecných okolností nesmí mezinárodní sazby být nižší než sazby vnitrostátní.
- S ohledem na rozpad systému rozdělování plateb však vzhledem k extrémně rozličným nákladům v jednotlivých zemích však hrozí rozpad celého systému (jednoty).
- Od sazeb poštovního jsou v různém rozsahu osvobozeny dopisy válečných zajatců (mezinárodněprávní ochrana – ženevské dohody) nebo literatura v braillově písmu, resp. úřední korespondence mezi poštovními správami a UPU.

Poštovní obsah a tajemství

- Dopisy a balíčky nesmějí obsahovat vyjmenované nebezpečné předměty (drogy, radioaktivní látky, biologický materiál – výjimka – pošta mezi speciálními institucemi, nemorální materiály apod.).
- Mnoho států připojuje výhrady s ohledem na vnitrostátní náboženské standardy apod.
- Poštovní tajemství není garantováno mezinárodně, považuje se však za jeden z pilířů mezinárodního poštovního styku. Garantuje se u tranzitu.
- U dopisů i u balíčků se provádí celní kontrola a mohou se ukládat cla.
- Stanoví se princip vlastnictví odesílatele do přijetí příjemcem.

Zvláštní pravidla pro dopisy a balíčky

- Zvláštní pravidla jsou stanovena pro doporučené dopisy (registrované), expresní poštu (poskytuje-li ji dodací pošta), pro přesměrování pošty nebo pro nedoručitelnost dopisu.

Odpovědnost za zásilky

- Odpovědnost pošty za ztracený či poškozený dopis se týká pouze doporučených dopisů.
- U běžné pošty žádná odpovědnost neexistuje (chybí evidence).
- U těchto dopisů a u balíčků jsou stanoveny paušální sazby pro odškodnění. Je možné zvláštní pojištění dopisů či balíčků podle předpisů jednotlivých států.
- Odpovědnost však leží i na odesílateli (závadné předměty atd.).

Vazby k jednotlivým druhům dopravy

- Mezinárodní přeprava pošty úzce souvisí s mezinárodními standardy pro jednotlivé druhy dopravy.
- U námořní dopravy se v minulosti vyvinuly i zvláštní pravidla pro poštovní lodě (mezi státními a obchodními loděmi), ještě dnes se používají poštovní vlajky atd.
- Dnes poštovní lodě nicméně v podstatě chybějí, většina pošty přes moře se přepravuje letecky – mezinárodní letecké právo.
- Zvláštní pravidla pro poštu jsou rovněž v evropském železničním právu a v síti dvoustranných smluv o silniční dopravě (přeshraniční doprava pošty a její výměna mezi poštovními správami).

Vnitrostátní poštovní správy dříve

- Mezinárodní právo začíná věnovat pozornost poštovním správám až dnes. Úmluva stanoví základní standard poštovní přepravy dopisů a balíků, státy se vyzývají ke kontrole kvality poštovní přepravy.
- Doporučuje se přinejmenším účetní oddělení státní pošty od státu a transparence v dotacích, existují-li.
- Většina států světa udržuje trvale poštovní monopol (chybí jen v zemích, kde je de-facto monopol a neexistuje potenciální konkurence). Dosah monopolu však může být různý, existuje v mnoha státech jen v podobě dopisního monopolu se zákazem nižších cen (rychlá drahá pošta připouští konkurenci). Rozvojové a méně vyspělé země udržují státní poštovní monopol, přičemž pošty nejsou odděleny jasně od státu.

Liberalizace, oddělení od telekomunikací

- Řada zejména vyspělých států přistoupila na formální soutěž o poštovní monopol a v několika zemích došlo k částečné privatizaci.
- Vzhledem k rychlému rozvoji telekomunikací ztrácejí pošty svůj dřívější hospodářský a společenský význam.
- Zvláštní vazby jsou také k telekomunikačním službám: společné služby a společné poštovny a telekomunikační stanice).